

الگوهای اصناف و اتاق بازرگانی در جهان

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۲	مقدمه
۳	اهمیت موضوع
۷	مروری بر تاریخچه اصناف در کشورهای دیگر
۹	نقش اصناف در گذشته سایر کشورها
۱۳	از صنف‌گرایی تا لیبرالیسم: پایان عصر صنوف
۱۶	اصناف جدید
۱۸	مقایسه الگوهای اتاق بازرگانی و اصناف
۴۷	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۴۹	منابع و مآخذ

الگوهای اصناف و اتاق بازرگانی در جهان

چکیده

چگونگی ساماندهی اقتصاد و تنظیم روابط، کمک به بهبود حلقه‌های زنجیره فرآیند توسعه اقتصادی (تولید، توزیع، مبادله و مصرف) جهت گسترش مبادلات تجاری و گسترش بازارهای هدف صادراتی، چگونگی کمک و مساعدت دولت و اتاق‌های بازرگانی در جهت افزایش توان رقابتی تولیدکنندگان، صادرکنندگان و فعالان اقتصادی، تلاش در جهت رفع نقاط ضعف فضای کسب‌وکار، حد بهینه دخالت دولت در مدیریت اتاق‌های بازرگانی، نحوه تأمین مالی اتاق‌های بازرگانی از مواردی است که توجه به آنها می‌تواند منجر به دستیابی به الگویی کارآمد و پویا شود. در این گزارش پس از ارائه بحثی درخصوص تاریخچه و نقش اصناف در سایر کشورها به مقایسه الگوهای اتاق‌های بازرگانی و اصناف در قالب پنج مدل: عمومی، آنگلوساکسون، کانتیننتال، آسیایی و اوراسیایی پرداخته شده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد در برخی از کشورها بسیاری از وظایف اصناف از قبیل نظارت بر واحدهای صنفی را پس از انحلال آنها دولت‌ها و یا اتاق‌های بازرگانی و صنایع انجام می‌دهند. از میان مدل‌های اشاره شده مدل کانتیننتال شباهت بسیاری به اتاق اصناف ایران دارد. همچنین در میان اتاق‌های بازرگانی طیف گسترده‌ای قرار

دارد که از شکل کاملاً دولتی تا کاملاً خصوصی را دربر می‌گیرد که هرچه دولتی‌تر باشد از اختیار عمل و منابع مالی بیشتری در مقابل اتاق‌های بازرگانی خصوصی برخوردارند. این اتاق‌ها به ترتیب از دولتی به خصوصی بدین‌گونه هستند: مدل عمومی، کانتیننتال، آسیایی، اوراسیایی و مدل آنگلو ساکسون که در انتهای گزارش به‌طور مختصر به مزایا معایب و ویژگی‌های هر مدل اشاره شده است.

مقدمه

از نهادهای تأثیرگذار بر اقتصاد و فضای کسب‌وکار کشور نهادهای مرتبط با نظام صنفی هستند که در ارائه پروانه کسب، آموزش، قیمت‌گذاری، نظارت و رسیدگی به شکایات صنفی مؤثر بوده و با توجه به ارتباط تنگاتنگ و مستقیم با مردم و فعالان اقتصادی می‌توانند تأثیر بسزایی در رونق اقتصاد و افزایش سرمایه اجتماعی در جامعه داشته باشند. ازسوی دیگر براساس مطالعات تطبیقی وزارت بازرگانی در مورد کشورهای دیگر، نظام صنفی در فاصله بین قرن‌های ۱۷ تا ۱۹ میلادی در کشورهای مختلف از بین رفته و درحال حاضر، نظام صنفی در آن کشورها دیگر وجود ندارد و وظایف متصور برای نظام صنفی را دولت‌ها برعهده دارند.^۱

باید توجه داشت که در وضعیت کنونی کشور ما، نظام صنفی حتی با اختیارات بیشتر نسبت به گذشته وجود دارد و تغییر روند حاکم بسیار سخت و پرهزینه است

۱. گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان «حوزه‌های مهم نظام صنفی از منظر فضای کسب‌وکار»، شماره مسلسل ۱۰۸۴۵.

به همین دلیل باید ابتدا مطالعات کارشناسی دقیق در مورد کشورهای دیگر صورت پذیرد که آیا اساساً چنین نهادی در کشورهای دیگر وجود دارد و اینکه وظایف این نهاد را چه کسی برعهده دارد، تا از این راه بتوان یک ساختار منسجم‌تر و کارآمد پایه‌ریزی کرد.

در این گزارش ابتدا سخنانی از مقام معظم رهبری و اسناد بالادستی در مورد اهمیت نظام صنفی آورده شده است، سپس تاریخچه‌ای کوتاه از اصناف در کشورهای دیگر می‌آید. در ادامه به بررسی این سؤال خواهیم پرداخت که آیا اصناف کاملاً در کشورهای دیگر از بین رفته‌اند یا مسئولیت‌های آنان به نهادهای مشابهی مانند اتاق‌های بازرگانی و صنایع، معادن واگذار شده است و در صورت وجود چنین نهادهایی مزایا و منافع و شیوه اجرای آن در کشورهای مختلف چگونه است.

اهمیت موضوع

چگونگی ساماندهی اقتصاد و تنظیم روابط اقتصادی همواره یکی از دغدغه‌های حاکمان سیاسی و مصلحان اجتماعی بوده است و یکی از سه حوزه اصلی اقتصاد حوزه توزیع کالاها و خدمات و یکی از مهمترین نهادهای اقتصادی نهاد بازار است. بازار محل تلاقی عرضه و تقاضاکنندگان و تعیین‌کننده قیمت، کمیّت و کیفیت ارائه کالاها و خدمات است.

نظام صنفی کشور، نهاد حاکم بر روابط اقتصادی افراد جامعه در حوزه توزیع و ساماندهی بازار است. مطابق قانون، نظام صنفی کشور در چهار حوزه ارائه پروانه

کسب، آموزش، قیمتگذاری، نظارت و رسیدگی به شکایات صنفی وظایف مهمی را برعهده دارد. همچنین در ماده (۲۹) قانون نظام صنفی (ماده (۱۸) اصلاحیه قانون نظام صنفی) آمده است که «اتحادیه‌ها می‌توانند وصول مالیات، عوارض و هزینه خدمات وزارتخانه‌ها، شهرداری‌ها و سازمان‌های وابسته به دولت را طبق مقررات و قوانین جاری در راستای قرارداد تنظیمی و در قبال اخذ کارمزد عهده‌دار شوند و مبالغ وصول شده بابت مالیات، عوارض یا هزینه خدمات را بلافاصله به حساب قانونی مربوطه واریز کنند. در صورت عدم اقدام ازسوی اتحادیه‌ها، اتاق اصناف شهرستان می‌تواند با تنظیم قرارداد و در قبال اخذ کارمزد عهده‌دار انجام مسئولیت‌های مقرر در این ماده شود»^۱ لذا وظایف جمع‌آوری مالیات را نیز که از وظایف دولت است می‌تواند در قبال دریافت کارمزد انجام دهد.

نکته حائز اهمیت این است که نظام صنفی کشور با این اختیارات متعدد مانند چاقویی دو لبه است که در صورت کارکرد صحیح اجرایی، می‌تواند در راستای کاهش فساد و بهبود فضای کسب‌وکار نقش مهمی داشته باشد و با عدم کارکرد صحیح در صورت وجود قوانین ناکارآمد، در عمل نظارت ضعیفی بر عملکرد مدیران نظام صنفی صورت گیرد و یا با وجود افراد غیرمتعهد در رأس نظام صنفی کشور، باعث افزایش فساد می‌شود.

مقام معظم رهبری در این زمینه می‌فرمایند:

«من یک وقت به جمعی از انجمن‌های اسلامی بازار تهران که چند سال قبل از این

۱. قانون نظام صنفی کشور با آخرین اصلاحات مصوب ۱۳۹۲/۶/۱۲ مجلس شورای اسلامی.

در دوران ریاست‌جمهوری پیش من آمده بودند، گفتم که شما باید نگذارید کسانی سوءاستفاده کنند؛ شما باید چهره سوءاستفاده کن را افشا کنید؛ شما باید شگردهای مخصوصی را که برای فرار از مالیات، فرار از قانون و ارتکاب تخلف و تقلب به کار می‌بندند، برای مأموران دولت و مسئولان کشور افشا کنید. این کار هنوز هم باید بشود. البته اوضاع کشور از لحاظ اقتصادی، غالباً بر یک روال نیست. مسائل اقتصادی کشور به عوامل گوناگونی بسته است که بسیاری از آن عوامل، خارج از مرزهاست. وضع تورم جهانی، وضع عرضه‌های گوناگون جهانی، وضع پول در دنیا و بسیاری از این‌گونه مسائل، روی اقتصاد یک کشور اثر می‌گذارد. اقتصاد کشور مستقلی مثل ما که می‌خواهد مستقل زندگی بکند، غالباً با بعضی از نوسان‌ها همراه است. نباید اجازه بدهید که از این نوسان‌ها و از این کم و زیاده‌ها، کسانی به نفع جیب شخصی خودشان استفاده کنند و تا رقم مالیاتی بر صنفی بسته شد، بلافاصله آن مالیات خودش را در زندگی مصرف‌کننده که به آن صنف مراجعه دارد، نشان بدهد. این درست نیست و بر عدل اسلامی منطبق نمی‌باشد. شما باید اینها را مراقب باشید. انجمن‌های اسلامی باید هوشیارانه عمل بکنند»^۱.

و یا در جای دیگر می‌فرمایند: «واقعاً اگر در نظام تبادل شهری که نیازهای مردم در اختیار کسبه و اصناف است، امانت و امنیت حقیقی حکمفرما باشد، مردم احساس آسایش خواهند کرد، هرچند در کشور کمبودهایی هم وجود داشته باشد»^۲. همچنین یکی از نکاتی که در سال‌های اخیر و با استناد به قانون موسوم به

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار انجمن‌های اسلامی اصناف، ۱۳/۴/۱۳۷۰.

۲. بیانات مقام معظم رهبری در مراسم بیعت اصناف و روستاییان، ۱۴/۴/۱۳۶۸.

اجرای سیاست‌های کلی اصلاح اصل چهل و چهارم قانون اساسی در حوزه اصناف صورت گرفته، واگذاری امور مربوط به اصناف به خود آنهاست.^۱

از سوی دیگر در قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران در مواد (۷۶)، (۱۰۱)، (۱۰۲) و (۱۲۱) وظایف و اختیاراتی برای نظام صنفی کشور آمده است که اهمیت آن را دوچندان می‌کند.^۲

۱. حوزه‌های مهم نظام صنفی از منظر فضای کسب و کار، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۰۸۴۵.

۲. ماده (۷۶) - اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران موظف است با همکاری و حضور اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شورای اصناف کشور، نسبت به شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های محل تولید و سرمایه‌گذاری در ایران اقدام نماید و با نظرخواهی مستمر از تشکل‌های تولیدی و صادراتی سراسر کشور و بررسی و پردازش مشکلات و خواسته‌های آنها به‌طور مستمر گزارش‌ها و پیشنهادهایی را تهیه و به کمیته‌ای متشکل از دو نفر از هر قوه به انتخاب رئیس آن قوه ارائه دهد. کمیته مذکور موظف است ضمن بررسی پیشنهادهای ارائه شده راهکارهای قانونی لازم را بررسی و پیگیری نماید.

ماده (۱۰۱) - به‌منظور تنظیم مناسب بازار، افزایش سطح رقابت، ارتقای بهره‌وری شبکه توزیع و شفاف‌سازی فرآیند توزیع کالا و خدمات، دولت می‌تواند:

الف) نسبت به ارائه لایحه ساماندهی واحدهای غیردولتی پخش کالا تا پایان سال دوم برنامه اقدام نماید به‌نحوی که استانداردهای مورد نیاز برای فعالیت پخش، ابزارهای نظارتی و مدیریتی دولت و نیاز سیاست‌های رقابتی مورد توجه قرار گرفته و اختلاف قیمت تولیدکننده و مصرف‌کننده کاهش یابد.

ب) واحدهای صنفی بدون پروانه را ساماندهی و نرخ مالیات و خدمات عمومی آب، برق، گاز، تلفن و خدمات شهری این‌گونه واحدها را تا زمان اخذ پروانه کسب براساس آیین‌نامه‌ای که به‌تصویب هیئت وزیران می‌رسد، تا دو برابر نرخ مالیات و تعرفه مصوب به‌عنوان جریمه تعیین و دریافت نماید. این حکم مانع از اجرای سایر ضمانت‌های اجرایی مقرر در قوانین مربوط نیست.

ماده (۱۰۲) - وزارت بازرگانی مجاز است در راستای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی، امور اجرایی تنظیم بازار اعم از تأمین، ذخیره‌سازی، توزیع، بازرسی و قیمت‌گذاری کالاها و خدمات را به تشکل‌های صنفی تولیدی، توزیعی و خدماتی، اتحادیه‌ها و تعاونی‌ها و همچنین تشکل‌های مردم‌نهاد حمایت از مصرف‌کننده واگذار نماید.

مروری بر تاریخچه اصناف در کشورهای دیگر

گیلد^۱ یا صنف: انجمن‌های اجتماعی یا اقتصادی از اعضای با حرفه یا هنر مشابه می‌باشند که دور هم برحسب منافع مشترکشان جمع شده‌اند. عضویت اعضا به سبب هنر یا حرفه‌شان بود و اولین عملی که انجام می‌دادند حمایت بیشتر از آن حرفه یا هنر با تنظیم استانداردهایی برای کار یا قیمت بود.^۲

در دنیای امروزی واژه گیلد در کشورهای غربی بیشتر برای انجمن‌های خاصی که ارتباطی با قرون وسطی دارند به‌کار می‌رود. البته بعضی از انجمن‌های بزرگ حرفه‌ای مانند انجمن پزشکان یا حقوق‌دانان وجود دارند که برخی امور اصناف قدیمی را انجام

تبصره «۱»- تشکل‌ها، اتحادیه‌ها و تعاونی‌های موضوع این ماده، در مقابل اختیارات واگذار شده در چارچوب آیین‌نامه اجرایی که به پیشنهاد وزارت بازرگانی و معاونت به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، پاسخگو و مسئول جبران خسارت خواهند بود.

ماده (۱۲۱)- به‌منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی و تشخیص درآمدهای مؤدیان مالیاتی و مالیات بر ارزش‌افزوده، وزارت بازرگانی مکلف است با هماهنگی سازمان امور مالیاتی کشور و شورای اصناف کشور تا پایان سال دوم برنامه صاحبان مشاغل را براساس اولویت، ملزم به استفاده از سامانه‌های صندوق فروش (مکانیزه فروش) نماید.

معادل هزینه‌های انجام شده بابت خرید، نصب و راه‌اندازی دستگاه سامانه صندوق فروش (مکانیزه فروش) توسط صاحبان مشاغل مذکور از درآمد مشمول مالیات مؤدیان مزبور (در اولین سال استفاده از سامانه‌های مذکور) قابل کسر است. عدم استفاده صاحبان مشاغل از سامانه صندوق فروش (مکانیزه فروش) در هر سال، موجب محرومیت از معافیت‌های مالیاتی مقرر در قانون برای سال مربوط می‌شود.

سازمان امور مالیاتی موظف است به‌تدریج و براساس اولویت، آن دسته از صاحبان مشاغل که ملزم به استفاده از سامانه صندوق فروش (مکانیزه فروش) هستند را تعیین نماید و تا شهریورماه هر سال از طریق اطلاع کتبی و رسمی به اتحادیه صنفی مربوطه و نیز درج در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار و روزنامه رسمی کشور اعلام و از ابتدای فروردین‌ماه سال بعد از آن اعمال نماید.

1. Guild

۲. دایرةالمعارف بریتانیکا ذیل عنوان Guild.

می‌دهند، اما این انجمن‌ها هم به ندرت از نام صنف (گیلد) استفاده می‌کنند. در قرون وسطی اصناف به دو صورت اصناف تجاری^۱ و صنایع حرفه‌ای (دستی)^۲ بودند. اصناف تجاری انجمن‌هایی متشکل از تجار یک شهر یا محدوده خاص بودند. این تجار ممکن بود تجارت محلی یا بین‌المللی داشته یا فروشندگان عمده‌فروش یا خرده‌فروش باشند. از سوی دیگر اصناف صنعتی انجمن‌های خاص حرفه‌ای بودند که معمولاً همه صنعتگران و صاحبان حرف در یک شاخه خاص از صنعت یا تجارت را شامل می‌شد. به‌طور مثال صنف بافندگان یا صنف سنگ‌تراشان و صنف نانوایان، صنف قصابی‌ها و

اصناف عملکرد مهمی در اقتصاد محلی داشتند، اما در کنار کارکردهای مثبت، گاه یک نوع انحصار^۳ را در محل یا شهر خود در حرفه مورد نظر ایجاد می‌کردند.^۴

وجود اصناف یا گیلدها در گذشته تاریخ، منحصر به ایران نبوده و در تمامی نقاط دنیا وجود داشته و حتی در برخی از کشورها در ایجاد یا سقوط حکومت‌ها نیز نقش قابل توجهی داشته‌اند.

-
1. Merchant Guilds
 2. Crafts Guilds
 3. Monopoly

۴. دایرةالمعارف بریتانیکا ذیل عنوان Guild

نقش اصناف در گذشته سایر کشورها

در قرون وسطی وظیفه اصلی مجموعه اصناف در اروپای غربی شامل نظارت محلی بر حرفه یا کسب‌وکار از طریق تعیین موازین مرغوبیت و قیمت کالا، حمایت از کسب‌وکار در مقابل رقابت و تعدی و برقرار کردن مقام اجتماعی اعضای صنف می‌شد. در ادوار گوناگون تشکیلاتی نظیر بازرگانان و ارباب حرف و صنایع در بسیاری از نواحی وجود داشته است. اصناف سوداگر یونانی در دوره هلنیستی^۱ و زمان رومیان، دارای اهمیت فراوان بوده، اتحادیه‌های صنفی در این کشور به دلیل وجود قدرت در دست امپراتوران روم، به آلت اجرای مقاصد دولتی تبدیل شده بودند. این جوامع صنفی در امپراتوری روم شرقی و در بعضی از شهرهای ایتالیا (مخصوصاً در راونا) حداقل تا پایان قرن دهم میلادی باقی ماندند، ولی تأثیر آنها در پیدایش صنف‌های اروپای قرون وسطی مشخص نیست.

برخی از محققین، مجموعه اصناف اروپای قرون وسطی را ناشی از تشکیلات قبیله‌ای قدیم ژرمن‌ها یا از گروه‌های مذهبی شمرده‌اند. در هر حال، بازرگانان در آغاز قرن یازدهم میلادی «اصناف تجاری» را به وجود آوردند. هدف آنها حمایت از تجارت در مقابل خطرات حکومت‌های دوره فئودالیت بود. با توسعه تجارت از طریق دریای مدیترانه، اصناف و بازرگانان قدرت فراوانی کسب کردند و بعضی از تجار ایتالیایی مانند «جنووا» و «فلورانس»، بر حکومت‌های محلی استیلا یافتند. در انگلستان و برخی شهرهای آلمان نیز بسیاری از اصناف و بازرگانان در توسعه شهرها قدرت

زیادی را اعمال کردند. از این پس جنبه محلی بازرگانی بیش از گذشته کاهش یافت و اصناف شهرهای مختلف برای توسعه و حمایت از دادوستد، با یکدیگر متحد می‌شدند که نمونه بارز آن، اتحادیه «هانسایی»^۱ در اروپای شمالی است.

ارباب حرف و صنایع، دستکمی از بازرگانان نداشتند. اصناف حرفه‌ای در قرن دوازدهم میلادی با توسعه شهرها، به سرعت پیش رفتند و از حیث قدرت هم پایه بازرگانان و در برخی مواقع جایگزین آنان شدند. به‌طور کلی، اعضای هر صنف را استادکاران، شاگردان و کارآموخته‌ها تشکیل می‌دادند. استادکاران، صاحبان کارگاه‌ها بودند که به شاگردان کار می‌آموختند و کارآموخته‌ها کسانی بودند که دوره شاگردی را تمام کرده بودند، ولی نمی‌توانستند به مقام استادکاری برسند. زیرا عده استادکاران محدود بود، هر صنف موازین مربوط به خود را مقرر می‌کرد، اما پس از رشد ملل اروپای غربی، اصناف در امور مذکور تابع قوانین ملی یا سلطنتی شدند. رابطه مجموعه اصناف با فرمانروایان دوره فئودالیتیه در ظاهر مبتنی بر همکاری بود، اما در عمل، اصناف مقتدر، با تهدید یا تطمیع، از دخالت اشراف یا سلاطین در امور خود جلوگیری می‌کردند.

گاهی نیز اصنافی مانند نساجی در (فلاندر)^۲ شورش‌های ضدحکام فئودال را رهبری می‌کردند. مجموعه اصناف در شهرهای صنعتی، می‌کوشیدند تا بر حکومت بلدی استیلا یابند. اصناف شهر لندن در اداره شهر، قدرت بسیار داشتند. در قرون ۱۵ و ۱۶ میلادی، قدرت ملتها و اقتدار سلاطین افزون شد و در بعضی موارد پادشاهان

۱. Hanseatic League همچنین به عنوان Hansa یا Hanse نیز شناخته می‌شود.

۲. Flander به منطقه بزرگی از فرانسه و بلژیک گفته می‌شد، اما اکنون یکی از ناحیه‌های بلژیک است.

از قدرت اصناف کاستند و آنها را به اطاعت درآوردند. بهبود وسایل و امکانات ارتباطی، توسعه تجارت و بالاخره ظهور و سرمایه‌داری و مقاطعه‌کاری به نظام صنفی خاتمه داد. اصناف کوشیدند که انحصارات خود را حفظ کرده و با هر تغییری مخالفت ورزند.

روند نظام صنفی با مرور زمان سخت‌تر و پیچیده‌تر شد و گرایش به موروثی کردن عضویت، بروز یافت. در نتیجه، تجارت و صنعت جدید، به‌دست سرمایه‌داران افتاد که می‌توانستند خود را با مقتضیات عصر جدید، وفق دهند.

قدرت مجموعه اصناف از آغاز قرن ۱۷ میلادی در انگلستان رو به زوال گذاشت. جوامع صنفی فرانسه تا قرن ۱۸ میلادی رونق داشتند تا آنکه انقلاب کبیر فرانسه، بساط آنها را برچید (۱۷۹۱). سازمان‌های اصناف آلمانی به‌تدریج در قرن ۱۹ میلادی و سازمان اصناف ایتالیا نیز در همین قرن از بین رفتند.

در اروپای شرقی سازمان‌های اصناف متعدد، در شهرهایی که مرکز دادوستد بود تأسیس شد و قدرت برخی از آنها (خاصه در نووگو رود^۱ در روسیه و کراکو^۲ در لهستان) مدت‌ها برقرار ماند. در هند نیز تشکیلات صنفی پیش از دوره امپراتوری سلسله ماوریا، توسعه فراوان یافته بود و پس از استیلای انگلستان نیز مدت‌ها دوام داشت. بدین‌گونه می‌توان گفت که تشکیلات صنفی در هند حدود ۲۰۰۰ سال سابقه دارد. در ژاپن، تشکیلات اصناف با مخالفت فرمانروایان قرون وسطایی مواجه بودند و در اصلاحات میجی (۱۸۶۸) به‌طور کامل از بین رفتند. جوامع اصناف در چین از

1. Novgorod

2. Kraków

زمان‌های بسیار قدیم سابقه داشتند و حتی در قرن ۲۰ میلادی گروه‌های بانفوذ و باقدرتی بوده‌اند.^۱

در کشورهای اسلامی خاورمیانه اصناف با نام‌ها و قالب‌های متفاوت سابقه‌ای طولانی داشته و در دو سه سده پیش از قرن بیستم در شکوفاترین دوران بودند. در آسیا اصناف تا قرن بیستم میلادی هم به رشد در هند، چین و جهان اسلام ادامه دادند، اما آنها نیز قادر به مقاومت در برابر سازمان‌های مدرن غربی نبودند، البته امروزه در اروپا و آمریکا نیز اصناف مدرن از جمله انجمن دندانپزشکان و یا انجمن نویسندگان وجود دارد.

در روسیه اولین صنف در زمان پتر اول یا همان پتر کبیر^۲ در سال ۱۷۲۴ زمانی که او مردم را به دو گروه متشکل از بازرگانان، پزشکان، داروسازان، کاپیتان‌های کشتی، نقاشان و مانند آن در گروه اول و تجار خرده‌فروش و صنعت‌گران و بقیه مردم در گروه دوم تقسیم نمود، تشکیل شد.

در روسیه اصناف از اروپای قرون وسطایی سرچشمه گرفته بود، البته این اصناف عملکرد کاملاً سازمان‌یافته‌ای برای طبقه‌بندی تجار با توجه به وسعت فعالیت‌هایشان داشتند و از آنها حق عضویت می‌گرفتند. در روسیه بیشتر صنوف برای حفظ موقعیت شهروندی و طبقاتی ایجاد شده بود که رفته‌رفته ماهیت این اصناف از بین رفت. برای مثال در قوانین صادر شده در سال‌های ۱۸۶۳ و ۱۸۶۵ به

۱. برگرفته از سایت مجمع امور صنفی تولیدی تهران، تاریخ ۱۳۹۲/۹/۱۵:

<http://www.sonoufolidi-teh.ir/History/SenfHis.aspx>

2. Peter the Great, Peter I

بقیه صنعتگران اجازه داده شد که در صنوف عضویت پیدا کرده و از سال ۱۸۶۳ به بعد هرکس صرفنظر از موقعیت اجتماعی یا حتی شهروندی می‌توانست یک شرکت ایجاد و مدیریت کند، تا قبل از آن، این امر مخصوص طبقه خاصی بود که در صنف معینی عضویت داشتند،^۱ برخی از این اصناف با وجود اینکه ماهیت آنها دیگر مورد خدشه قرار گرفته بود تا سال ۱۹۱۷ به‌کار خود ادامه دادند اما در سال ۱۹۱۷ با انقلاب روسیه نظام طبقاتی برچیده شد. به همین دلیل این اصناف نیز از بین رفتند.

از صنف‌گرایی تا لیبرالیسم: پایان عصر صنوف

با مدرن شدن اروپا صنف‌گرایی و صنوف در قرون ۱۷ و ۱۸ میلادی به‌وسیله مقامات دولتی تضعیف شد و آسیب‌های جدی به آن وارد شد. حتی اگر این مقامات صنوف را رها می‌کردند باز صنف‌گرایی ادامه نمی‌یافت. در قرن هجدهم صنف‌گرایی با یک درگیری فزاینده با سیستم رقیب (لیبرالیسم) مواجه شده بود و در نظر مقامات که به‌دنبال اصل تجارت آزاد و بازار آزاد بودند صنف‌گرایی جایی نداشت. برای مثال برخی مقامات در فرانسه از جمله تارگوت^۲ بر این عقیده بودند که صنوف مانع جدی برای رشد اقتصاد فرانسه هستند و بر حذف آنها برای آزادسازی فعالیت‌های تجاری و صنعتی تأکید می‌کرد. او در فوریه سال ۱۷۷۶ میلادی تلاشی را برای حذف اصناف انجام داد که البته به اخراج خود او در ماه می همان سال انجامید. این اخراج به خاطر

1. Encyclopedia of Russian History, 2004, OWEN, THOMAS C.

2. Anne-Robert-Jacques Turgot (1727-1781)

تردیدهایی بود که در بین مقامات در مورد لیبرالیسم و شیوه‌های اجرای آن به‌طور جدی وجود داشت.^۱

همان‌طور که اوگیلوی^۲ در سال ۲۰۰۴ نشان داد اصناف دارای آثار منفی در کیفیت، مهارت، خلاقیت و نوآوری بودند و همچنین از طریق ایجاد رانت باعث افزایش زیان رفاهی در اقتصاد کشور می‌شوند. او می‌گوید این اصناف هیچ آثار جانبی مثبتی^۳ ندارند. او در مقاله‌اش می‌آورد که صنعت تنها زمانی رشد می‌کند که صنّف مربوطه از بین رود. همچنین می‌گوید اصناف قرن‌ها وجود داشت به این دلیل که اصناف منابع را به‌نفع تاجران سیاستمدار بازتوزیع می‌کردند.

البته از سوی دیگر می‌پذیرد که اصناف از طریق ایجاد هنجارهای مشترک، اطلاعات مشترک، تحریم‌های متقابل و عمل جمعی سیاسی باعث رشد سرمایه اجتماعی می‌شوند. این سرمایه اجتماعی به اعضای آن صنّف منفعت می‌رساند، حتی اگر برای دیگران مضر باشد.

نظام صنفی هدف انتقادهای گسترده‌ای در اواخر قرن هجدهم و اوایل قرن نوزدهم قرار گرفت. منتقدان اعتقاد داشتند وجود اصناف مانع تجارت آزاد، انتقال فناوری و نوآوری و توسعه فضای کسب‌وکار بود.

دو نفر از مهمترین منتقدان اصناف ژان ژاک روسو^۴ و آدام اسمیت^۵ بودند. در آن

1. Europe, 1450 to 1789: Encyclopedia of the Early Modern World, 2004, FARR, JAMES R.

2. Sheilagh Ogilvie, "Guilds, Efficiency, and Social Capital: Evidence from German Proto-industry," *Economic History Review*, May 2004, Vol. 57, Issue 2, pp. 286-333.

3. Positive Externalities

4. Jean-Jacques Rousseau

5. Adam Smith

هنگام در سراسر اروپا مخالفت‌ها با دخالت دولت و اصناف در اقتصاد رو به گسترش بود. پس از انقلاب کبیر فرانسه اصناف به‌عنوان آخرین بازمانده‌های نظام فئودالیسم با قانونی در سال ۱۷۹۱ از بین رفتند.^۱

آدام اسمیت در ثروت ملل تأکید می‌کند که اصناف نقش مهمی در جلوگیری از کاهش قیمت و در نتیجه کاهش دستمزد و سود دارند. همچنین آنها با ایجاد بخش مهمی از قوانین مربوط به تأسیس بنگاه‌ها و شرکت‌ها مانع ایجاد شرایط رقابتی می‌شوند.^۲

کارل مارکس^۳ نیز در مانیفست کمونیست^۴ نظام صنفی را به‌دلیل ایجاد نظام طبقاتی شدید و ایجاد رابطه ظالم و مظلوم مورد انتقاد قرار می‌دهد.

همان‌طور که مشاهده می‌شود دلیل اصلی پایان عصر صنوف ظهور لیبرالیسم و تضادهایی بود که اصناف و ساختار آنها با لیبرالیسم داشتند. همچنین این اصناف حتی با شرایط بلوک شرق و نظام‌های کمونیستی به‌دلیل ایجاد نظام طبقاتی با تضادهایی مواجه می‌شدند که سبب ایجاد مخالفت‌هایی با نظام صنفی می‌شد. ساختار نظام صنفی هم از دیدگاه لیبرالیسم به‌دلیل مخالفت با شرایط اقتصاد کاملاً آزاد و رقابتی و از دیدگاه کمونیستی به‌دلیل ایجاد نظام طبقاتی مورد انتقاد بود و همین امر

1. Liana Vardi, "The Abolition of the Guilds During the French Revolution," French Historical Studies (1988) 15#4 pp. 704-717 in JSTOR

2. The Wealth of Nations, Book I, Chapter X, Paragraph 72 : (It is to prevent his Reduction of Price, and Consequently of Wages and Profit, by Restraining that Free Competition which would Most certainly occasion it, that all Corporations, and the Greater Part of Corporation laws have been Established.

3. Karl Marx

4. Communist Manifesto

سبب افول و نابودی نظام صنفی در کشورها شد.

در سال‌های اخیر مطالعاتی درخصوص اصناف و نظام‌های صنفی و نقش اصناف در ایجاد سرمایه اجتماعی برای اعضای صنف صورت گرفته است، اما از لحاظ اقتصادی بر زیان‌های رفاهی ناشی از وجود این نظام تأکید می‌شود.

اصناف جدید

در سال‌های اخیر اصناف جدیدی با اشکال مختلف شکل گرفتند. برخی سازمان‌ها، ساختار و اعمال اصناف را در جهان امروزی البته نه با نام صنف دنبال می‌کنند. حرفه‌هایی مانند معماری، زمین‌شناسی، مهندسی و نقشه‌برداری نیاز به گذراندن دوره‌های کارآموزی سخت، قبل از گرفتن گواهینامه حرفه‌ای، دارند. بیشتر کشورها قبل از دادن چنین گواهینامه‌هایی به این دلیل که این گواهینامه‌ها ماهیت حقوقی دارند افراد را ملزم به گذراندن دوره‌هایی در چنین سازمان‌هایی می‌کنند.^۱ در کشور ما هم چنین سازمان‌هایی وجود دارد مانند سازمان نظام مهندسی کشور و یا سازمان نظام پزشکی کشور.

در سال‌های اخیر در برخی از کشورهای اروپایی، اصناف دوباره به‌عنوان سازمان‌هایی محلی برای صنعتگران خصوصاً برای صناعی که ماهیتی سنتی داشتند احیا شدند. این اصناف ممکن است به‌عنوان انجمن‌هایی برای گسترش توانایی‌های این

۱. برگرفته از سایت دایرة‌المعارف ویکی‌پدیا ذیل عنوان Guilds بخش مربوط به Modern Guilds به آدرس

wikipedia.com در تاریخ ۱۳۹۲/۹/۱۶.

صنایع عمل کنند. در برخی از کشورها هم نظیر کشور انگلستان و به ویژه شهر لندن این اصناف به عنوان سازمان‌های تاریخی و سنتی دارای نقشی تشریفاتی هستند، اما هنوز به حیات خود ادامه می‌دهند.^۱

در آمریکا اصناف مدرن شکل‌های متفاوتی دارند یک نوع از این اصناف بیشتر برای حفاظت از حقوق مالکیت معنوی تشکیل شده‌اند و بیشتر ناظر به فعالیت‌های علمی فرهنگی و هنری هستند، البته این اصناف فقط مربوط به آمریکا نمی‌باشند و در کشورهای دیگر هم گسترش پیدا کرده‌اند. از جمله این اصناف می‌توان به صنف نویسندگان غرب آمریکا^۲ یا صنف نویسندگان شرق آمریکا^۳ همچنین صنف روزنامه‌نگاران آمریکا^۴ و یا برای فعالیت‌های پزشکی انجمن پزشکی آمریکا^۵ یا انجمن دندانپزشکی آمریکا^۶ اشاره کرد.

به طور کلی اصناف مدرن را می‌توان در سه گروه اصلی طبقه‌بندی کرد: گروه اول اصنافی هستند که کار در آن حوزه نیاز به گواهینامه‌های قانونی دارد. این اصناف بیشتر سازمان‌هایی با نظارت دولت هستند، مانند سازمان نظام پزشکی. گروه دوم اصناف، اصنافی هستند که ماهیتی سنتی دارند و برای گسترش فعالیت‌های آنان و به منظور آموزش و مدرن‌سازی این‌گونه مشاغل تشکیل شده‌اند، مانند: صنف نانویان در آمریکا یا صنف کفاشان در انگلیس.

۱. همان، ذیل عنوان Europe در بخش Modern Guilds.

2. Writers Guild of America, West www.wga.org
3. Writers Guild of America, East www.wgaeast.org
4. The Newspaper Guild
5. American Medical Association
6. **Ibid.**

گروه سوم هم اصنافی هستند که بیشتر ناظر بر فعالیت‌های فرهنگی - هنری هستند، مانند: صنف روزنامه‌نگاران و یا انجمن نویسندگان. در سال‌های اخیر انجمن‌هایی هم با هدف آموزش و ارائه اطلاعات به‌روز در قالب سایت و نشریات به‌صورت داوطلبانه تشکیل شده‌اند که البته اعضای کمی دارند. همچنین اصناف دانش‌آموزی و دانشجویی برای آموزش و افزایش مهارت‌های دانش‌آموزان و دانشجویان برای جذب به بازار کار تشکیل شده‌اند.

مقایسه الگوهای اتاق بازرگانی و اصناف

همان‌طور که مشاهده شد اصناف یا گیلدها افول داشته‌اند و جز در برخی موارد از بین رفته‌اند، اما سؤال اینجاست که آیا جایگزین‌هایی برای اصناف وجود ندارد و وظایف آنها را چه نهادهایی انجام می‌دهد؟

یکی از نزدیک‌ترین نهادها به اصناف در جهان معاصر اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن یا همان چمبرها^۱ هستند که در برخی کشورها، مواردی از وظایف اصناف به این اتاق‌ها واگذار شده است.

در ادامه به بررسی انواع متفاوت اتاق‌ها پرداخته و شباهت‌های آنها با اتاق اصناف ایران بررسی می‌شود. در همین رابطه مزایا و معایب این اتاق‌ها هم مورد بررسی قرار می‌گیرد:

ویژگی مشترک اتاق‌ها

ویژگی‌های مشترک اتاق‌ها که شباهت آنها را به اتاق اصناف و نظام صنفی نشان می‌دهد:

۱. اتاق‌ها سازمان‌های چندبخشی هستند که اعضا را بدون محدودیت‌های بخشی

می‌پذیرند.

۲. اتاق‌ها در یک محدوده جغرافیایی خاص شکل می‌گیرند.

۳. اتاق‌ها اهداف سیاسی را دنبال نمی‌کنند. به این معنا که مانند یک حزب در

انتخابات شرکت نمی‌کنند یا نامزد خاصی را برای پست‌های سیاسی انتخاب نمی‌کنند.

البته آنها به‌عنوان صدای بازرگانان و صاحبان حرف اظهار نظر می‌کنند.

۴. اتاق‌ها به‌عنوان قسمتی از بخش عمومی در بسیاری از کشورها عمل می‌کنند.

برای مثال آنها صاحبان حرف را ثبت‌نام می‌کنند، اعضا را آموزش می‌دهند، اعتبار

کشور و یا منطقه را می‌سنجند و مانند آن.

۵. نظام اتاق به‌صورت سلسله‌مراتبی عمل می‌کند. یعنی سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی

و بین‌المللی دارد. هر سطح از این سیستم با یک سطح از سطوح حاکمیت متناظر است.

۶. با توجه به سیطره و حاکمیت قوانین ملی بر اتاق‌های بازرگانی، سازماندهی و

شکل قانونی آنها متفاوت خواهد بود. برای مثال ممکن است عضویت اجباری یا

اختیاری باشد. منشور اتاق‌ها ممکن است محدودیت‌هایی برای پذیرش اعضا بر پایه

جنس، ملیت یا مذهب قرار دهد.^۱

همان‌طور که از ویژگی‌های بالا برمی‌آید شباهت بسیاری بین نظام صنفی و

1. Victor I. Fedotov, Organizational and Legal Models of Chambers. Center for International Private Enterprise, April, 2007.

اتاق‌های بازرگانی و صنایع وجود دارد که در ادامه با بیان انواع اتاق‌ها بیشتر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

نوعی طبقه‌بندی را هلموت رهکر^۱ در کتاب اتاق‌های بازرگانی تحت قوانین خصوصی و عمومی^۲ انجام داد. در این طبقه‌بندی تفاوت اساسی در اتاق‌ها این است که تحت قوانین عمومی هستند یا خصوصی. یعنی مبنای کار آنها طبق قوانینی است که دولت و حاکمیت وضع می‌کند یا قوانینی که خود وضع می‌کنند. در قاره اروپا، برای مثال فرانسه، ایتالیا، اتریش، آلمان و لوکزامبورگ، اتاق‌های بازرگانی سازمان‌هایی عمومی هستند که تحت قوانین ملی قرار دارند و عضویت در این اتاق‌ها برای همه شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی الزامی است. در مقابل در بریتانیا و کشورهای که تحت تأثیر آن هستند از جمله کشورهای اسکانندیناوی، استرالیا و ایالات متحده اتاق‌ها بر مبنای قوانین خصوصی شکل می‌گیرند و اصل اساسی در تشکیل اتاق، اشتیاق برای متحد شدن است و اجباری در این زمینه وجود ندارد. به همین دلیل این نوع از اتاق‌ها در ساختار تفاوت‌های زیادی با قبلی‌ها دارند.^۳

ویژگی اتاق‌های نوع اول یعنی آنها که تحت قوانین عمومی هستند، به این صورت است:

- فعالیت‌های اتاق تحت قوانین ملی شکل می‌گیرد،
- مقامات اتاق بر اساس انتخابات و مراحل آن انتخاب می‌شوند،
- عضویت اجباری است،
- حق عضویت توسط مقامات اتاق تعیین می‌شود،

1. Helmut Rehker

2. Chambers of Commerce Under Public and Private Law

3. H. Rehker, Chambers of Commerce Under Public and Private Law, Geneva: 1982.

- دولت‌ها بر فعالیت اتاق نظارت دارند.

با مطالعه قوانین نظام صنفی در ایران مشاهده می‌شود که نظام صنفی ما شباهت بسیار زیادی به این نوع از اتاق‌ها دارد.

در طبقه‌بندی دیگری که توسط پیلگریم و میر انجام شد، کشورها به سه دسته تحت قوانین عمومی، تحت قوانین خصوصی و ترکیبی از آن تقسیم‌بندی می‌شوند. آنها مدل اول را مدل کانتیننتال و مدل دوم یعنی تحت قوانین خصوصی را مدل آنگلساکسون نامیدند و مدلی هم به‌عنوان ترکیبی از این دو مدل در نظر گرفتند، البته آنها مدل چهارمی هم در برخی کشورهای کمونیستی سابق در نظر گرفتند که در اصل همان دولت بود. برای مثال در چین و ویتنام اتاق‌های بازرگانی نهادهای کاملاً دولتی هستند.^۱

در مدل آنگلساکسون کشورهای نظیر آرژانتین، استرالیا، جمهوری چک، شیلی، دانمارک، استونی، غنا، بریتانیا، هند، ایرلند شمالی، جامائیکا، لیتوانی، موزامبیک، نامیبیا، نپال، نیوزلند، نروژ، پرو، لهستان، سنگاپور، سوئیس، سوئد و آمریکا، در مدل کانتیننتال یعنی «تحت قوانین ملی» کشورهای فرانسه، آلمان، ایتالیا، مجارستان، مراکش، مصر، جیبوتی، هلند و اتریش و در «مدل ترکیبی» کشورهای برزیل، ژاپن، مکزیک و تایلند را طبقه‌بندی کردند.

ماریا اچ پرایس^۲ تفاوت‌های عمده این مدل‌ها را در چهار مورد زیر نشان داده است:

1. M. Pilgrim and R. Meier, National Chambers of Commerce. A Primer on the Organization and Role of Chamber System Washington, Bonn: 1995.

2. Maria Price, "The High Stakes of Choosing a Chamber Model," Economic Reform Today, 2 (1995), <http://www.cipe.org/publications/fs/ert/e16/model.htm>

- شرایط عضویت،

- منابع مالی،

- حجم خدمات،

- و رابطه با دولت.

در مورد شرایط عضویت، در مدل‌های آنگلو ساساکسون عضویت در اتاق اختیاری است و از سوی دیگر برای دریافت مجوز کار باید از دولت مجوز بگیرند. در مدل‌های کانتیننتال یا تحت قوانین ملی عضویت در اتاق اجباری است و باید اعضا حق عضویت پرداخت نمایند. مانند آنچه ما در قانون نظام صنفی داریم و حالت سوم یعنی حالت ترکیبی به این معناست که مقرراتی در قانون وجود دارد که انواع خاصی از کارآفرینان علاوه بر ثبت نام در دولت باید به عنوان عضو اتاق نیز باشند و حق عضویت پرداخت نمایند و در نشست‌های عمومی اتاق شرکت کنند.

برای روشن شدن موضوع به طور جداگانه به هر کدام از این موارد با ذکر مزیت‌ها و معایب آنها و کشورهای تحت آن نظام می‌پردازیم با این توضیح که گروه سوم یعنی گروه ترکیبی را به دو گروه متمایز تقسیم کرده‌ایم. یکی گروه اتاق‌های مدل آسیایی و دیگر مدل اوراسیایی که توضیح هر کدام نیز خواهد آمد. بنابراین ما پنج مدل خواهیم داشت. مدل عمومی، مدل آنگلو ساساکسون، مدل کانتیننتال و مدل آسیایی و مدل اوراسیایی.

مدل عمومی^۱

در این مدل اتاق‌ها بر پایه قوانین عمومی و ملی برای حفاظت از منافع اقتصادی دولت شکل می‌گیرند و از سازمان‌های تجاری حمایت می‌کنند. این مدل به نوعی سازماندهی به‌وسیله مدیریت عمومی^۲ در اقتصاد می‌باشد. حق انتخاب مدیریت اتاق با دولت است. بودجه آنها به‌وسیله دولت تأمین می‌شود و حقوق افراد شاغل در این اتاق‌ها به‌عنوان کارمندان دولت پرداخت می‌شود. همچنین اتاق‌ها در این مدل به دولت گزارش می‌دهند و تحت نظارت دولت هستند. به هر حال این‌گونه اتاق‌ها برای حفاظت از منافع عمومی اقتصاد تشکیل شده‌اند، نه برای حفاظت از منافع کارفرمایان و صاحبان حرف. این اتاق‌ها به نوعی به‌عنوان سازمان‌های دولتی عمل می‌کنند.

مدل عمومی با تمام نظام‌های سیاسی بجز لیبرال دمکراسی سازگاری دارد. دلیل استفاده از این مدل آن است که بسیاری از دولتمردان، اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن را به‌عنوان زیرمجموعه و سازمان‌های تحت قانونگذاری خود می‌خواهند.

ویژگی‌های این مدل

۱. تحت قوانین ملی هستند. در اصل به‌عنوان یک واحد از سازمان‌های دولتی عملی می‌کنند.^۳

۲. اجباری یا اختیاری بودن عضویت در آنها به‌وسیله مقامات تصمیم‌گیری می‌شود. زیرا اولاً هدف تشکیل چنین اتاق‌هایی، منفعت کل اقتصاد است نه اعضای این اتاق و

1. Public Model

2. Public Administration

3. Public Law Status

در ضمن تأمین مالی هم به صورت دولتی صورت می‌گیرد. در بعضی کشورها مانند چین، بلاروس و ویتنام عضویت کاملاً اختیاری است، اما در کشورهای نظیر مصر و سوریه اجباری است و در برخی کشورها نیز ترکیبی از اختیاری و اجباری با توجه به نوع تجارت و حرفه می‌باشد.^۱

۳. حفاظت از نام اتاق همیشگی است. به این معنا که چون خود دولت این اتاق را

تأسیس می‌کند هیچ نهادی نمی‌تواند مانند این اتاق را با همین نام ایجاد نماید.^۲

۴. دارای مدیریت عمومی هستند. برای مثال در چین و کوبا این اتاق‌ها تحت رهبری

حزب کمونیست عمل می‌کنند و یا در ایتالیا وزیر صنعت، تجارت و صنایع دستی

مجاز به انتخاب رئیس و همچنین انحلال هیئت مدیره اتاق است. این تفاوت بزرگ‌ترین

تفاوت این مدل‌ها با مدل‌های کانتیننتال است که در ادامه توضیح داده می‌شود.^۳

۵. نماینده دولت برای سازماندهی تجارت و... هستند. به این معنا که اتاق‌ها توسط

دولت‌های متبوع خود مجاز به سازماندهی تجارت بین‌المللی و حمایت از صادرات و

واردات هستند. برای مثال در ایران این اتاق با مجوز وزارت صنعت، معدن و تجارت

می‌تواند نمایشگاه‌های برون‌مرزی و درون‌مرزی را برای معرفی و ترویج کالاهای

ایرانی برگزار کند و همچنین تأیید اعتبار اسناد اقتصادی خارجی در هماهنگی با

وزارت بازرگانی را انجام دهد.^۴

۶. تأمین مالی این اتاق‌ها بیشتر از بودجه دولتی صورت می‌گیرد، به عبارت دیگر منبع

1. Membership Nature Established by the Authorities

2. Protection of Chambers' Names

3. Public Administration

4. Delegation of Public Functions

اصلی تأمین مالی آنها بودجه دولت است. اما از محل نسبیتی از حق عضویت و نیز نسبیتی از انجام اموری که برای دولت انجام می‌دهند، درآمد کسب می‌کنند.^۱

۷. این اتاق‌ها به صورت سلسله‌مراتبی هستند به نوعی که اتاق‌های محلی زیرمجموعه اتاق‌های منطقه‌ای یا استانی و اتاق‌های استانی زیرمجموعه اتاق ملی هستند.^۲

۸. این اتاق‌ها تحت نظارت و ملزم به گزارش‌دهی به مقامات دولتی هستند.

این مدل اولین بار در ماریسی فرانسه (۱۵۹۹) مورد استفاده قرار گرفت. لغت اتاق بازرگانی از سال ۱۶۵۰ میلادی در سرزمین فرانسه مورد استفاده قرار گرفت. این اتاق‌ها در فرانسه در سال ۱۷۹۱ بعد از انقلاب فرانسه منحل شدند. این وضعیت تا زمانی که ناپلئون دوباره آنها را احیا کرد ادامه داشت و به این اتاق‌ها بر طبق قانون وجهه‌ای دولتی داد. این نوع از اتاق‌ها به مرور در کشورهای قاره اروپا، آفریقا و خاورمیانه گسترش پیدا کرد. در حقیقت این نوع از اتاق‌ها تا پایان قرن نوزدهم (۱۸۹۸) در فرانسه باقی ماند از آن به بعد طبق قانون اتاق‌ها از طریق انتخابات بدنه اجرایی و برنامه‌های آتی اتاق را انتخاب می‌کردند.

در آلمان این نوع از اتاق پس از جنگ‌های ناپلئونی که سرزمین آلمان مورد تصرف قرار گرفت ایجاد شد، اما از سال ۱۸۲۰ به بعد، حقوق آزادانه‌تری را برای این نوع از اتاق‌ها در نظر گرفتند که از آن جمله انتخاب بدنه اجرایی و آزادی بیشتر در تصمیم‌سازی بود. آلمان بعد از این تاریخ به‌عنوان محل تولد مدل‌های کانتیننتال شناخته شد. از سال ۱۹۰۸ فرانسه هم به مدل اتاق‌های کانتیننتال پیوست. بسیاری از

1. Public Financing

2. Hierarchy of Chambers

کشورهایی هم که از مدل عمومی استفاده می‌کردند در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم اتاق‌های خود را تبدیل به مدل‌های کانتیننتال کردند. بعدها در قرن بیستم مدل عمومی بیشتر به‌وسیله نظام‌های توتالیترین و دیکتاتوری مانند نظام‌های الیگارشی و کمونیستی (برای مثال در کشورهای سوسیالیستی و شوروی سابق) مورد استفاده قرار گرفت. در حال حاضر هم این مدل در کشورهایی مانند چین، کوبا، بلاروس، جمهوری خلق کره، عربستان سعودی، سوریه و ویتنام مورد استفاده قرار می‌گیرد.

جدول ۱. مزایا و معایب این مدل

معایب	مزایا
۱. حوزه فعالیت‌های اتاق به‌وسیله قوانین، محدود می‌شود.	۱. به این دلیل که تحت قوانین ملی هستند حقوق و تعهدات آنها در مقابل دولت‌ها و جوامع به‌طور واضح تعریف شده است.
۲. انگیزه‌های فعالان بخش خصوصی برای شرکت در این چنین اتاق‌هایی کاهش می‌یابد.	۲. به این دلیل که از نام‌ها توسط دولت‌ها محافظت می‌شود امکان سوءاستفاده و تشکیل اتاق‌های مشابه از بین می‌رود.
۳. وابستگی بیش از حد به دولت‌ها و همچنین مختل شدن اصل دوری از قدرت و دولت در مدیریت اتاق.	۳. بالا رفتن میزان مسئولیت‌پذیری این اتاق‌ها در قبال جامعه متناظر با آن.
۴. در انتخاب مأموریت‌ها و همچنین خدماتی که می‌خواهند به اعضا ارائه دهند، با محدودیت مواجه می‌شوند.	۴. تماس منظم و متناوب با مقامات دولتی دارند.
۵. تبعیت اتاق‌های با مراتب پایین‌تر از اتاق‌های با مراتب بالاتر.	۵. اتاق به‌طور منظم در ارتباط با اعضا و فراهم کردن خدمات برای آنهاست.
	۶. بودجه پایدار با توجه به تأمین مالی از سوی دولت‌ها دارند.

مزایا	معایب
۷. توزیع عمودی اتاق، به این معنا که هر اتاق زیرمجموعه اتاق دیگر است و این امر به تعامل بیشتر هر سطح از اتاق با سطح متناظرش در دولت کمک می‌کند.	

مدل آنگلساکسون^۱

این مدل به نوعی متضاد مدل عمومی است. مدل آنگلساکسون بر پایه عضویت اختیاری و نبود قوانین ملی در اتاق‌های بازرگانی و صنعت شکل می‌گیرد. اتاق‌ها به‌عنوان ابزار بخش عمومی عمل نمی‌کنند و هیچ قانونی برای پرداخت‌های اجباری در حمایت از این نوع اتاق‌ها وجود ندارد. هیچ مقرراتی برای حفاظت از نام این اتاق‌ها وجود ندارد. تمام مفاد از جمله حق عضویت بر مبنای اختیاری بودن تعیین می‌شود. این نوع از اتاق‌ها مانند هر شخص حقوقی دیگری و برابر با آنها مثل انجمن‌ها و اتحادیه‌ها و... ثبت می‌شود.

بنابراین این نوع از اتاق‌ها بر اساس قواعد بخش خصوصی شکل می‌گیرند و هدف آنها حمایت از منافع کارفرمایان و صاحبان حرف است.

ویژگی‌های مدل آنگلساکسون

۱. این اتاق‌ها تحت قوانین و قواعد بخش خصوصی اداره می‌شوند. البته لازم به‌ذکر است که نباید با قوانین کشوری و محلی تناقض داشته باشند. تنها محدودیتی که

1. The Anglo-saxon Model

کارفرمایان دارند این است که در زمان مشخص مالیات خود را بپردازند.

۲. عضویت در این اتاق‌ها اختیاری است.^۱ دولت‌های ملی معمولاً حق عضویتی که به این اتاق‌ها پرداخت می‌شود را به دلیل حمایت از سازمان‌های داوطلبانه و غیرانتفاعی از مالیات معاف می‌کنند. این امر در زمانی که این اتاق‌ها هیچ کمکی از دولت‌ها دریافت نمی‌کنند می‌تواند بسیار مهم باشد. البته اختیاری بودن مشکلاتی هم دارد که از آن جمله می‌توان به تعداد کم اعضای اتاق و همچنین تحت تأثیر اعضای قدرتمند اتاق بودن اشاره کرد. همچنین از میزان خدمات آنها هم می‌کاهد. همچنین ممکن است پدیده سواری مجانی^۲ را نیز افزایش دهد.

۳. فقدان حمایت خاص از نام اتاق در برابر تشکیل اتاق‌های هم‌نام مشابه: این مورد گاهی سبب سوءتفاهم می‌شود. البته اتاق بین‌المللی بازرگانی از دولت‌هایی که این نوع اتاق را دارند خواسته است که با ایجاد دستورالعمل‌های لازم مانع از سوءاستفاده‌های احتمالی از نام اتاق و ترکیبات آن مانند اتاق بازرگانی یا اتاق صنعت شوند.^۳

۴. آزادی انتخاب در محدوده و سرزمینی که می‌خواهند به آنجا خدمات ارائه دهند: به همین دلیل ممکن است چندین اتاق در یک محدوده خاص تشکیل شود.^۴

۵. خودحاکمیتی:^۵ یکی از مهمترین مزیت‌های مدل‌های آنگلساکسون استقلال آنها از مقامات دولتی است. تحت قواعد بخش خصوصی کارفرمایان می‌توانند ساختار و منشوری را که مد نظر دارند اجرا و همچنین اعضای بدنه اتاق را، خود از طریق

1. Voluntary Membership

2. Free Riders

3. Lack of Statutory Protection of Chambers' Names

4. Freedom to Choose the Territory of Activity

5. Self-governance

رأی‌گیری انتخاب‌کنند. برنامه‌های مورد نظر خود را اجرا نمایند و هر زمان که لازم باشد برای بستن و تعطیلی اتاق اقدام نمایند. هر نفر به ازای حق عضویتش یک رأی در سازماندهی این اتاق خواهد داشت.

۶. عدم وجود سلسله‌مراتب در ساختار این نوع از اتاق‌ها: به این معنا در مدل آنگلساکسون لزومی وجود ندارد که اتاق‌ها مانند مدل عمومی در سطح محلی زیرمجموعه سطح منطقه‌ای و در سطح منطقه‌ای زیرمجموعه سطح ملی باشند، البته بعضی از کشورهایی که از این مدل استفاده می‌کنند یک اتاق ملی به‌عنوان اتاق اصلی برای حمایت کلی از همه اتاق‌ها دارند. کشورهایی مانند آمریکا، انگلستان، نروژ، دانمارک، بلژیک و... این‌گونه هستند.

۷. عمل نکردن به‌عنوان یک نهاد دولتی و در نتیجه فقدان کمک‌های دولتی که در قبال انجام امور دولتی دریافت می‌کنند.

۸. عدم برخورداری از مقام مشاوره دولت.^۱

۹. استقلال در تأمین مالی: این اتاق در بودجه بیشتر به همان حق عضویت و همچنین وجوهی که از اسپانسرها می‌توانند دریافت کنند متکی هستند، البته این بدان معنا نیست که دولت‌ها هیچ کمکی به این‌گونه اتاق‌ها نمی‌کنند.

۱۰. فقدان نظارت دولت: این مدل‌ها برخلاف مدل‌های عمومی نظارت دولت را بر خود احساس نمی‌کنند.^۲

خاستگاه اصلی این نوع از اتاق‌ها، به‌عنوان دو کشور اصلی این نوع از اتاق‌ها

1. Lack of Advisory Status With the Government

2. Lack of Government Supervision

انگلستان و آمریکا بود. اولین بار این مدل‌ها توسط مهاجران کارآفرین به آمریکای شمالی ایجاد شد. در مواجهه با خطرات دائمی و عدم وجود حفاظت‌های متناسب از سوی مقامات، این گروه از این روش برای حفاظت از منافعشان استفاده کردند، برای مثال اولین اتاق از این نوع در آمریکای شمالی در سال ۱۷۶۸ در نیویورک بازگشایی شد. در همین زمان اولین اتاق‌های انگلیس از این نوع نیز راه‌اندازی شد. آمریکایی‌ها مدعی هستند که اولین کشوری بودند که از مدل‌های آنگلو ساکسون استفاده کردند، البته آمریکا همچنان به‌عنوان پیشرو در این اتاق‌ها با حدود ۷۰۰۰ اتاق از این نوع به حساب می‌آید.

در انگلستان اولین مدل از این نوع در جزایر جرسی^۱ تشکیل شد و بعدها در گلاسگو^۲ دبلین^۳ و بلفاست^۴ (۱۷۸۳) ادینبورگ و لیدز^۵ (۱۷۸۵) و منچستر^۶ (۱۷۹۴) ادامه یافت. در سال ۱۷۹۹ قانونی برای کارآفرینان تصویب شد که به آنها اجازه می‌داد که اتحادیه و انجمن‌هایی بر پایه عضویت داوطلبانه تشکیل دهند. در پایان قرن نوزدهم، حدود ۸۶ اتاق بازرگانی از این نوع در انگلستان راه‌اندازی شده بود.

مدل‌های آنگلو ساکسون در بسیاری از کشورها برای ایجاد انجمن‌های بخشی صنعتی و بازرگانی و به همین شکل در اتاق بین‌المللی و دوجانبه مورد استفاده قرار می‌گیرد. کشورهای بسیار زیادی اکنون از این مدل استفاده می‌کنند. از جمله استرالیا،

-
1. Jersey
 2. Glasgow
 3. Dublin
 4. Belfast
 5. Edinburgh and Leeds
 6. Manchester

نیوزلند، جزایر سلیمان هند، مالزی، مالدیو، سریلانکا، ازبکستان، گینه، گابون، گامبیا، آفریقای جنوبی، نیجریه، تانزانیا، زامبیا، زیمبابوه، بلژیک، بلغارستان، دانمارک، استونی، انگلیس، لیتوانی، نروژ، ایرلند شمالی، آرژانتین، شیلی، جامائیکا و آمریکا.

جدول ۲. مزایا و معایب مدل آنگلوساکسون

مزایا	معایب
۱. استقلال در تشکیل اتاق‌ها.	۱. عدم توجه به منافع عمومی کل جامعه.
۲. آزادی عمل در انتخاب راه‌هایی برای کسب و حفاظت از منافع خود.	۲. تعداد کم اعضا.
۳. افزایش قدرت انتخاب هم در بدنه اجرایی اتاق و هم در مزایا و خدماتی که اتاق ارائه می‌دهد.	۳. مشکل سواری مجانی*.
۴. حمایت از اصل جدایی از دولت‌ها که یکی از اصول تشکیل اتاق‌هاست.	۴. نقش ضعیف اتاق در جامعه.
۵. عدم دخالت دولت.	۵. نبود درآمدهای پایدار که از سوی دولت‌ها به آنها پرداخت می‌شود.
	۶. نقش ضعیف‌تر در سیاست و همچنین قدرت کمتر در میان کارفرمایان.
	۷. عدم کفایت منابع مالی برای اجرای پروژه‌های مورد نظر.
	۸. عدم تناسب بین سطوح اتاق و سطوح دولت و همچنین کاهش دسترسی به مقامات دولتی.

*. Free Riders

مدل کانتیننتال^۱

این مدل تحت قوانین ملی و بر پایه صیانت از منافع عمومی و همچنین توجه به منافع کارفرمایان ایجاد می‌شود. عضویت در همه زمینه‌های اقتصادی در این اتاق‌ها

اجباری است. بسیاری از شاخصه این مدل شباهت بسیاری به مدل اول یعنی مدل عمومی دارد. از تفاوت‌های عمده این مدل با مدل عمومی برگزاری انتخابات برای تعیین بدنه اجرایی اتاق از جمله رئیس، دبیر و... است. البته انتخاب مسئولان اتاق در حضور مقامات دولتی انجام می‌گیرد. اما به هر حال اعضای اتاق هیئت اجرایی اتاق را خود به‌طور مستقیم انتخاب می‌کنند.

ویژگی‌های مدل کانتیننتال

۱. این اتاق‌ها تحت قوانین ملی هستند، البته به این معنا که قانونی خاص برای خود دارند که حقوق و محدودیت‌های آنها را و همچنین ترکیب و طبقه‌بندی اعضا و روش‌های برگزاری انتخابات و سیستم مدیریتی اتاق را دربر می‌گیرد.

۲. عضویت اجباری: این امر که قانون، همه بنگاه‌های اقتصادی را ناگزیر از عضو شدن در اتاق بازرگانی می‌کند، اهمیت فوق‌العاده دارد، زیرا ورود تمامی بخش‌های بازرگانی، یعنی صنعت، بازرگانی، بانکداری، بیمه، حمل‌ونقل و خدمات دیگر را تضمین می‌کند.

براساس قاعده ای کلی، بنگاه‌های تولیدی و اقتصادی دولتی نیز (به‌ویژه هنگامی که به‌صورت شرکت‌های خصوصی عمل می‌کنند) در اتاق عضویت دارند، اگرچه ماهیت دقیق عضویت‌شان ممکن است متفاوت باشد.

پیشه‌وران در کشورهای اتریش، ایتالیا و هلند، عضو اتاق‌های بازرگانی شمرده می‌شوند، در صورتی که در آلمان غربی و لوکزامبورگ در انجمن‌هایی تخصصی که با قانون عمومی تأسیس می‌شوند، عضویت دارند.

در ایتالیا، اتاق‌های بازرگانی، بخش کشاورزی را نیز دربر دارند. امتیاز عضویت اجباری در این واقعیت نهفته است که به ایجاد اتاقی می‌انجامد که نماینده واقعی جامعه بازرگانی شمرده می‌شود. این ویژگی اهمیت و اعتبار زیادی به نظرات و پیشنهادهای اتاق می‌بخشد و بازتاب سیاست مشترکی است که پس از مشورت با تمام بخش‌های صنعت از جمله بنگاه‌های اقتصادی با اندازه‌های گوناگون و وضعیت‌های قانونی متفاوت به‌دست آمده است. افزون بر این، عضویت اجباری ضامن تماس و به‌ویژه نزدیکی با بنگاه‌های اقتصادی منطقه در کارهای روزانه است که منجر به کسب تخصص و بهبود خدمات می‌شود. بنگاه‌های اقتصادی کوچک و متوسط این تخصص را در اختیار دارند.

عضویت اجباری، هر بنگاه اقتصادی را ملزم به پرداخت حق عضویت به اتاق می‌کند. عضویت اجباری از چند نظر ضامن استقلال اتاق‌های بازرگانی است: نخست، اینکه اتاق‌ها نیازی ندارند برای افزایش درآمد، جلب اعضای جدید را محور فعالیت‌های خود قرار دهند.

دوم، اتاق‌ها می‌توانند، پس از مشورت کافی، تصمیماتی برای منافع عمومی بگیرند و دیگر از کناره‌گیری بنگاه‌های اقتصادی مخالف این تصمیمات (و در نتیجه از دست دادن درآمد) ترسی نخواهند داشت.

سوم، عضویت اجباری و تضمین شده به‌وسیله قانون، از آنجا که نیاز به کمک‌های مالی دولت را از بین می‌برد، موجب تقویت استقلال اتاق در برابر دولت می‌شود.

چهارم، تأمین مالی تضمین شده، به اتاق‌ها اجازه می‌دهد تا کارکنان متخصص و تمام‌وقت، به تعداد کافی استخدام کنند و خدمات اطلاعاتی و مشاوره‌ای لازم را ارائه دهند. برخورداری اتاق‌های بازرگانی از تأمین مالی مطمئن و کارکنان متخصص واقعیتی به سود همه بنگاه‌های اقتصادی است.

۳. از نام اتاق حفاظت می‌شود، هیچ‌کس حق ندارد نام سازمان خود را اتاق بازرگانی و مانند آن بگذارد.

۴. قوانین اتاق محدود عمل اتاق را مشخص می‌کند یعنی مشخص است که اتاق باید در چه محدوده جغرافیایی عمل کند.

۵. خودحکمرانی البته به صورت محدود: برخلاف مدل عمومی در مدل کانتیننتال اعضای اتاق استقلال بیشتری در تصمیم‌گیری‌ها دارند. البته این استقلال مانند آنچه در مدل‌های آنگلساکسون هم هست به صورت نامحدود نیست و مقامات دولتی بر عملکرد نظارت دارند.

۶. این اتاق‌ها، در استانداردسازی فرم‌های تجاری و دادن اطلاعات اقتصادی، کمک‌های فنی به دولت‌ها کمک می‌کنند.

۷. این اتاق‌ها، به عنوان مشاور دولت‌ها در اموری که بر تجارت و صنعت تأثیر می‌گذارد عمل می‌نمایند که در اتخاذ سیاست‌های مناسب بسیار مؤثر است. همچنین در تعیین اهداف و برنامه‌های توسعه‌ای نظر مشاوره‌ای خود را به دولت اعلام می‌نمایند.

۸. در این مدل، اتاق‌ها به صورت سلسله‌مراتبی هستند. یعنی اتاق منطقه‌ای زیرمجموعه اتاق‌های استانی و... است.

۹. تمام فعالیت‌های آنان تحت نظارت دولت انجام می‌شود.

این مدل اولین بار در کشور آلمان مورد استفاده قرار گرفت. بعد از آزاد شدن آلمان از آثار سیاست‌های ناپلئونی اتاق‌ها بر پایه اختیارات بیشتر و خودحکمرانی گسترش پیدا کردند. شهرهای آلمان از جمله برمن‌لابک و هامبورگ در نیمه اول قرن نوزدهم به سمت ایجاد اتاق‌هایی با اختیارات بیشتر سوق پیدا کردند. اتاق بازرگانی لوبک^۱ در سال ۱۸۵۵ تأسیس شد. در آن زمان اتاق‌ها به صورتی بودند که خود باید تأمین مالی خود را به‌عهده می‌گرفتند و هیچ یارانه‌ای از سوی مقامات به آنها داده نمی‌شد و تمام هزینه‌های آنها به‌وسیله حق عضویت ورودی و درآمدهایی که به‌وسیله شرکت‌های متعلق به اتاق بود تأمین می‌شد و هیچ حق عضویت سالیانه‌ای وجود نداشت. یک شرکت تجارت دریایی به نام کافمن^۲ که از سال ۱۶۶۵ در هامبورگ وجود داشت به اتاق بازرگانی در سال ۱۸۶۳ تغییر نام داد که بسیاری از حقوق سیاسی را به‌خاطر ۴۰ نفر از اعضایش که در پارلمان شهر عضویت داشتند، به‌دست آورد.

فرانسه نیز در سال ۱۹۰۸ اتاق‌های خود را به این مدل تبدیل کرد. در حال حاضر بیش از ۴۰ کشور از این مدل استفاده می‌کنند که از آن جمله: بحرین، اردن، عمان، قطر، کره جنوبی، ترکیه، یمن، بنین،^۳ چاد، اریتره،^۴ مالی، مراکش، سنگال، سودان، تونس، غنا، اتریش، بوسنی و هرزگوین، فرانسه، آلمان، یونان، لوکزامبورگ، هلند، پرتغال، اسپانیا، اکوادور و پرو را می‌توان نام برد.

-
1. Lubeck
 2. Kaufman
 3. Benin
 4. Eritrea

جدول ۳. مزایا و معایب مدل کانتیننتال

معایب	منافع
۱. محدودیت در حوزه اختیارات سرزمینی.	۱. به این دلیل که تحت قوانین ملی هستند حقوق و تعهدات آنها در مقابل دولت‌ها و جوامع به‌طور واضح تعریف شده است.
۲. کاهش انگیزه برای مشارکت بیشتر در منافع عمومی.	۲. به این دلیل که از نام‌ها توسط دولت‌ها محافظت می‌شود، امکان سوءاستفاده و تشکیل اتاق‌های مشابه از بین می‌رود.
۳. کاهش استقلال از دولت‌ها.	۳. بالا رفتن میزان مسئولیت‌پذیری این اتاق‌ها در قبال جامعه متناظر با آن.
۴. آزادی محدود در انتخاب برنامه‌ها و خدماتی که اتاق فراهم می‌آورد.	۴. وجود ظرفیت بالقوه برای تماس مستقیم با مسئولان دولتی.
۵. توزیع کارآفرینان در اتاق‌های مختلف با توجه به حرفه و تجارت خاصی که دارند.	۵. تعامل بیشتر اتاق با اعضا سبب سرویس‌دهی مرتب و روزانه به اعضا می‌شود.
۶. دخالت دولت در امور اتاق.	۶. به دلیل حق عضویت اجباری درآمدهای اتاق پایدار می‌باشد.
	۷. تعامل متناسب سطوح اتاق با سطوح مدیریتی دولتی.

مدل آسیایی^۱

مدل‌های آسیایی اتاق‌های بازرگانی و صنایع و... هم مانند دو مدل عمومی و کانتیننتال تحت شمول قوانین ملی و عمومی هستند که به‌صورت غیرانتفاعی غیردولتی اداره می‌شوند. این مدل‌ها برای توسعه فعالیت مورد نظر بنگاه در منطقه‌ای

خاص و همچنین حمایت از منافع کارفرمایان تشکیل می‌شود. عضویت در چنین مدل‌هایی برای برخی گروه‌ها اجباری است.

این مدل ترکیبی از مدل‌های آنگلو ساکسون و کانتیننتال می‌باشند. به‌طور کلی مدل‌های کانتیننتال مقداری لیبرال‌تر از مدل‌های عمومی هستند و این مدل‌های آسیایی لیبرال‌تر از مدل‌های کانتیننتال هستند و به این جهت به آنها مدل‌های آسیایی می‌گویند که بیشتر در کشورهای جنوب شرق آسیا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

هدف اصلی در ایجاد چنین اتاقی متحد کردن تلاش‌های مقامات و همچنین ایجاد یک سرمایه بزرگ برای توسعه تجارت بین‌الملل و حمایت و رشد صنایع کوچک است.

ویژگی‌های مدل آسیایی

۱. در این مدل، اتاق‌های بازرگانی تحت نظر قوانین ملی و عمومی هستند. یعنی مانند مدل کانتیننتال تحت قانون خاصی که حقوق و محدودیت‌ها و... را مشخص کرده است عمل می‌کنند. فقط یک اتاق می‌تواند در کشور وجود داشته باشد و اتاق‌های منطقه‌ای باید عضو اتاق ملی باشند.

۲. عضویت‌شان ترکیبی از اجباری و اختیاری است. یکی از شاخصه‌های اصلی این مدل نگاه متفاوت به گروه‌های متفاوت کارفرمایی برای اجباری یا اختیاری بودن عضویت است برای مثال ممکن است عضویت بنگاه‌های کوچک و متوسط اختیاری باشد، اما برای بنگاه‌های بزرگ اجباری باشد.

۳. حفاظت از نام اتاق: هیچ‌کس حق ندارد نام اتاق را با ترکیبات آن یعنی اتاق بازرگانی یا اتاق صنایع را بر روی سازمانی دیگر بگذارد.
۴. محدوده عمل این اتاق‌ها توسط قانونی که برای آنها نوشته شده تعیین می‌شود و فقط با نظارت وزارت مربوطه ممکن است تغییر کند.
۵. خودحاکمیتی محدود: این اتاق‌ها استقلال بیشتری در اداره خود نسبت به مدل‌های کانتیننتال دارند و می‌توانند بدنه اجرایی اتاق از جمله رئیس، هیئت مدیره و کمیسیون حسابرسی را انتخاب و همچنین در مورد رویکرد و تصمیمات داخلی اتاق تصمیم‌گیری کنند.
- اگرچه این اتاق‌ها از روش‌های دمکراتیک استفاده می‌کنند، اما دولت‌ها همچنان نفوذ گسترده‌ای در تصمیم‌گیری‌های اتاق دارند. یک عضو ناظر از دولت بر تمام تصمیم‌گیری‌های مدیر و هیئت مدیره نظارت می‌کند. به همین دلیل به سختی می‌توان گفت این نوع از اتاق‌ها کاملاً خودحاکمیتی هستند.
۶. این اتاق‌ها برخی از امور دولتی را در قبال دریافت دستمزد و درآمد انجام می‌دهند که درآمدهای قابل توجهی برای آنها به همراه دارد. برای مثال اتاق ژاپن برخی اطلاعات را برای دولت جمع‌آوری و حتی نگهداری می‌کند. همچنین این اتاق خدماتی از قبیل بررسی اعتبار گواهی مبدأ و خدمات مشاوره‌ای برای بنگاه‌های کوچک در تأمین مالی، مالیات‌ها و استخدام و جلوگیری از ورشکستگی ارائه می‌دهد.
۷. وضعیت مشاوره با دولت: مطابق قانون، دولت موظف است در تمام اهداف توسعه اقتصادی با اتاق به همراه شرکت نمایندگان از اتاق در کمیسیون‌های دولت مشورت دهد.

۸. تضمین مالی جزئی: در بیشتر کشورهایی که از این مدل استفاده می‌کنند تنها حدود یک‌پنجم از کل درآمدشان از طریق حق عضویت اعضا به دست می‌آید و بقیه درآمد از راه‌های ارائه خدمات به دولت، همچنین برگزاری دوره‌های ویژه و شرکت و خدمت‌رسانی در فعالیت‌های بازرگانی به دست می‌آید.

۹. سلسله‌مراتب به‌گونه‌ای است که در اتاق‌های آسیایی اتاق‌های منطقه‌ای موظف به عضویت در اتاق ملی هستند.

۱۰. نظارت عالی به دولت: خدماتی که این اتاق‌ها برای دولت‌ها انجام می‌دهند نیاز به نظارت دولت را موجه می‌سازد. هر خدمتی به وسیله وزارت مربوطه نظارت می‌شود برای مثال در ژاپن وزارت تجارت بین‌الملل و صنعت (MITI)^۱ بر فعالیت‌های اتاق بازرگانی و صنعت نظارت دارد.

ژاپن اولین کشوری بود که اتاق‌هایی با هر دو نوع عضویت اجباری و اختیاری را داشت. اقتصاد پس از جنگ این کشور را به اتحاد تلاش‌های صاحبان حرف و مقامات دولتی ملزم می‌کرد. در سال ۱۹۵۳ ژاپن اولین اتاق بازرگانی و صنایع خود از این نوع را راه‌اندازی کرد. در برخی از کشورها برای مثال پاکستان شرکت‌هایی که قصد حضور در خارج از اقتصاد پاکستان را داشتند عضویت‌شان اجباری است و در سنگاپور وقتی سرمایه به سطح معینی برسد باید عضو شوند.

از کشورهایی که از این مدل استفاده می‌کنند می‌توان به بنگلادش، اندونزی، ژاپن، تایلند، کویت، مقدونیه و مولداوی اشاره کرد.

1. Ministry of International Trade and Industry (MITI)

جدول ۴. مزیت‌ها و معایب مدل‌های آسیایی

معایب	مزیت‌ها
۱. ناحیه فعالیت به وسیله قانون محدود می‌شود.	۱. به دلیل وجود قانون مربوطه، حقوق و مسئولیت‌های اتاق برای دولت و جامعه کاملاً مشخص است.
۲. تاحدودی وابستگی به دولت‌ها دارند، اصل جدایی اتاق‌ها از دولت تاحدودی مخدوش می‌شود.	۲. مقداری از تأمین مالی به دلیل عضویت اجباری برخی گروه‌ها تضمین می‌شود.
۳. آزادی محدود در انتخاب مأموریت‌ها و خدماتی که ارائه می‌دهند، دارند.	۳. سوءاستفاده‌های احتمالی از نام اتاق به دلیل حفاظت از نام اتاق وجود ندارد.
۴. تقسیم کار آفرینان به اتاق‌های بخشی و حرفه‌ای.	۴. افزایش مسئولیت‌ها در قبال محدوده مورد نظر.
	۵. اتاق به طور مستمر در حال خدمت‌رسانی به اعضاست.
	۶. به خاطر اینکه برخی کارها را به جای دولت انجام می‌دهند، دسترسی به سازمان‌های دولتی تضمین می‌شود.
	۷. تأمین مالی مناسب.
	۸. نظام سلسله‌مراتبی تا عمل بیشتر با سطوح مختلف دولت را ممکن می‌سازد.

مدل اوراسیایی^۱

یک مدل اوراسیایی سازمانی غیرانتفاعی غیردولتی است که تحت قوانین ملی کار می‌کند و عضویت در آن اختیاری است و برای هدف حفاظت از منافع کارفرمایان و همچنین توسعه اقتصادی در ناحیه مورد نظرش تشکیل می‌شود.

مدل‌های اوراسیایی نزدیک‌ترین مدل به مدل آنگلو ساکسون می‌باشد. عضویت در آنها اختیاری است. این مدل‌ها آخرین مدل‌های به‌وجود آمده در میان انواع اتاق‌ها هستند.

ویژگی‌های مدل اوراسیایی

۱. مانند مدل‌های کانتیننتال و آسیایی تحت قانون خاصی که برای آنها وجود دارد، عمل می‌کنند.

۲. عضویت در این اتاق‌ها مانند مدل آنگلو ساکسون اختیاری است.

۳. حفاظت از نام اتاق صورت می‌گیرد. یعنی اینکه این اسم اتاق فقط می‌تواند برای نهاد اصلی استفاده شود و دیگران حق استفاده از این نام را ندارند.

۴. محدوده عمل این اتاق‌ها مشخص است. یعنی در یک ناحیه مشخص عمل می‌کنند. در صورتی‌که قصد تأسیس اتاقی محلی را داشته باشند باید از مقامات و اتاق ملی اجازه بگیرند.

۵. یکی از بزرگ‌ترین مزیت‌های مدل‌های اوراسیایی استقلال این اتاق‌ها از مقامات دولتی در انتخاب استراتژی و همچنین انتخاب بدنه اجرایی اتاق است. این ویژگی مانند مدل‌های آنگلو ساکسون می‌باشد که مقامات دولتی حق دخالت در امور اتاق را ندارند.

بالاترین سطح در این اتاق‌ها، اجلاس عمومی می‌باشد که در آن رئیس و هیئت مدیره انتخاب می‌شوند و همچنین نقشه راه اتاق در یک دوره زمانی مشخص تصویب می‌شود.

۶. یکی از مشترکات اصلی این مدل با مدل کانتیننتال انجام اموری برای دولت می‌باشد از قبیل بررسی اعتبار گواهی مبدأ، داوری تجاری و حل و فصل اختلاف از طریق دادگاه‌ها می‌باشد.

۷. این مدل‌ها برخلاف مدل‌های قبلی نقش و مقام مشاوره‌ای برای دولت‌ها ندارند. قانون ناظر بر این اتاق‌ها این حق را به آنها می‌دهد که منافع اعضا را دنبال کنند. هیچ مقررات قانونی و الزامی برای مقامات جهت نظارت بر فعالیت‌های اتاق وجود ندارد.

۸. استقلال مالی این مدل هم مانند مدل‌های آنگلو ساکسون به دلیل اینکه عضویت اختیاری داشتند نمی‌تواند فقط بر پایه درآمدهای حق عضویت استقلال مالی داشته باشد. معمولاً درآمدهای حق عضویت ۵ تا ۱۰ درصد درآمد این اتاق‌ها را تشکیل می‌دهد. اما با توجه به اموری که این اتاق‌ها برای دولت‌ها انجام می‌دهند درآمد قابل توجهی از این راه به دست می‌آورند. به علاوه این اتاق‌ها در برخی فعالیت‌ها و برنامه‌های بازرگانی شرکت می‌کنند که آنها را در پوشش کمبود بودجه‌شان توانمند می‌سازد.

۹. برخلاف مدل‌های کانتیننتال مدل‌های اوراسیایی ساختار سلسله‌مراتبی سه لایه: محلی (زیرمجموعه منطقه‌ای)، منطقه‌ای (زیرمجموعه ملی) و ملی ندارند. اتاق‌های محلی و منطقه‌ای همان حقوقی را دارند که اتاق ملی دارد. این اتاق‌ها، بیشتر ساختار دو لایه دارند. به این معنا این خود اتاق‌های محلی هستند که تصمیم می‌گیرند زیرمجموعه اتاق‌های منطقه‌ای باشند یا خیر، البته هم اتاق‌های محلی و هم منطقه‌ای باید حتماً عضو اتاق ملی باشند.

۱۰. نظارت عالی به دولت بر این اتاق‌ها مانند مدل‌های آنگلو ساکسون وجود ندارد، اما به هر حال برخی مقامات دولتی سعی در نظارت در این اتاق‌ها دارند. برای مثال وزیر صنعت و تجارت فنلاند دو عضو کمیسیون حسابرسی از اتاق را تعیین می‌کند یا در سوئد این اتاق باید گزارش سالیانه خود را به مقامات دولتی ارائه دهد.

اولین مدل از این نوع اتاق‌ها در آمریکای شمالی مخصوصاً کانادا و بیشتر در ایالت‌های فرانسوی زبان به وجود آمد. در این زمان اتاق‌های کانادا نسبت به همتایان خود در آمریکا بسیار متفاوت بودند. فعالیت اتاق‌های بازرگانی در کانادا هم‌اکنون براساس قانونی که در سال ۱۹۸۵ برای اتاق‌های بازرگانی تصویب و در سال‌های ۱۹۹۲ و ۱۹۹۵ اصلاحاتی بر روی آن انجام شد، صورت می‌گیرد. مکزیک به تبعیت از کانادا عضویت اجباری در اتاق‌ها را منسوخ کرد، البته بقیه قوانین‌اش مانند مدل‌های کانتیننتال باقی ماند.

در اروپا سوئد و فنلاند اولین کشورهای استفاده‌کننده از این مدل بودند. فنلاند در سال ۱۹۱۸ با خروج از امپراتوری روس‌ها این توان را پیدا کرد که قوانین اتاق خود را نیز تغییر دهد. سوئد در سال ۱۹۹۰ قانون اتاق‌های بازرگانی خود را تصویب کرد. در این قانون حوزه عملکرد مشخصی برای اتاق و همچنین واگذاری برخی امور دولتی به اتاق دیده شده بود، البته در سال ۱۹۱۷ دولت سوئد پیش‌نویس دستوری را به اجرا گذاشت که بر مبنای آن فعالیت‌های اتاق بر مبنای قانونی که شاه دستور می‌داد اجرا می‌شد. در سال ۱۹۹۰ اولین قانون مربوط به فعالیت‌های اتاق تصویب شد که در سال ۱۹۹۴ اصلاحاتی در این قانون رخ داد.

در فیلیپین اتاق بازرگانی و صنعت از ادغام دو اتاق بازرگانی و اتاق صنایع در سال ۱۹۷۸ تأسیس شد. دولت فیلیپین این اتاق را به‌عنوان تنها مرجع حمایت از بخش خصوصی به رسمیت شناخت.

تجزیه اتحاد جماهیر شوروی، انگیزه‌های جدیدی برای گسترش اتاق‌هایی از مدل اوراسیایی در کشورهای تازه استقلال یافته را به‌وجود آورد. این کشورها با تغییر اتاق‌های خود از نوع عمومی به این نوع اتاق، نقش بیشتری در گسترش آن داشتند. از جمله این کشورها می‌توان به روسیه، لهستان، ارمنستان، گرجستان، قرقیزستان، مغولستان و... اشاره کرد.

از کشورهایی که از این مدل استفاده می‌کنند می‌توان به ارمنستان، مغولستان، فیلیپین، تاجیکستان، ترکمنستان، آنگولا، کنیا، فنلاند، سوئد، اوکراین، مجارستان، لهستان، روسیه، برزیل، کانادا، کلمبیا، کاستاریکا، گواتمالا، هائیتی، هندوراس، مکزیک، پاناما، پاراگوئه و اروگوئه اشاره کرد.

جدول ۵. مزایا و معایب مدل اوراسیایی

معایب	مزایا
۱. عضویت اختیاری سبب می‌شود منابع کافی درآمدی نداشته باشند و همین امر سبب می‌شود که به‌دنبال منابع درآمدی جایگزین شوند.	۱. اینکه قانون خاصی برای خود دارند حقوق و تعهدات آنها را به‌وضوح برای جامعه و دولت‌ها نمایان می‌سازد.
۲. وجود اتاق‌های بخشی در برخی کشورها مانند آمریکای لاتین رسیدن به طرح‌های مورد توافق اقتصادی را محدود می‌کند به این معنا که چون این اتاق‌ها به‌صورت بخشی عملی می‌کنند	۲. در این مدل کارفرمایان این اختیار را دارند که به‌دنبال منافع حداکثری خود باشند.
	۳. حفاظت از نام اتاق اجازه سوءاستفاده‌های احتمالی را می‌گیرد.

مزایا	معایب
۴. افزایش اختیار در انتخاب هیئت اجرایی اتاق و همچنین برنامه و خدمات اتاق. ۵. اینکه برخی کارها را برای دولت انجام می‌دهند، فرصت‌هایی برای ارتباط با مقامات دولتی و دسترسی به مقامات را به آنها می‌دهد. ۶. استقلال مالی سبب می‌شود اتاق خدمات به‌روز و مستمری به اعضا ارائه دهد. ۷. با وجود اینکه کاملاً منطبق با سطوح دولتی نیستند، اما سطوح متفاوت تعاملی بیشتر با سطوح حاکمیتی را منجر می‌شود. ۸. از دخالت‌های دولت تا حد زیادی به دور هستند.	رسیدن به یک توافق همه‌جانبه که همه بخش‌ها آن را قبول کنند سخت می‌شود. ۳. اینکه اتاق‌ها نقش مشاوره برای دولت‌ها ندارند سبب می‌شود که نتوانند از طریق قانونی منافع اعضا را دنبال کنند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود اتاق‌ها انواع متفاوت دارند. این طیف از سطوح کاملاً دولتی تا کاملاً خصوصی گسترده است. برخی عضویت اجباری و برخی اختیاری دارند. بررسی ویژگی این اتاق‌ها نشان می‌دهد که برخی از این اتاق‌ها مانند مدل اتاق‌های کانتیننتال شباهت‌های زیادی به اتاق اصناف ایران و مفادی که در قانون نظام صنفی آمده است دارند. از جمله اینکه همانند اتاق اصناف قانونی مشخص برای خود دارند که حدود اختیارات و وظایف آنها را مشخص می‌کند. عضویت در آنها اجباری است. باید حق عضویت پرداخت نمایند. رئیس و معاونان و هیئت مدیره اتاق از طریق انتخابات تعیین می‌شوند.

به‌طور خلاصه می‌توان ویژگی‌های انواع مختلف اتاق را در جدول زیر مشاهده

کرد:

جدول ۶. ویژگی‌های انواع مختلف اتاق‌ها در مدل‌های اشاره شده

عنوان	مدل عمومی	مدل آنگلو ساکسون	مدل کانتیننتال	مدل آسیایی	مدل اوراسیایی
تحت نظارت قانون ملی	+	-	+	+	+
نوع عضویت	مقامات دولتی تصمیم می‌گیرند	اختیاری	اجباری	ترکیبی از اجباری و اختیاری	اختیاری
حفاظت از نام اتاق	+	-	+	+	+
استقلال از دولت در مدیریت اتاق	-	+	+	(محدود، استقلال بیشتر نسبت به مدل‌های کانتیننتال)	+
تعیین محدوده سرزمینی مشخص طبق قانون	+	-	+	+	+
مقام مشاوره برای دولت‌ها	+	-	+	+	-
تأمین مالی ضمانت شده	+	-	+	+	-
نظارت عالیه دولت	+	-	+	+	-
ساختار سلسله مراتبی	+	-	+	+	+
انجام برخی از وظایف و دریافت کارمزد	+	-	+	+	+

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

۱. برخلاف توسعه در قرون هجده و نوزده میلادی، در دهه‌های اخیر اصناف در

کشورهای دیگر به دلایل متعددی تضعیف شده یا از بین رفتند از جمله این دلایل:

الف) از دلایل اصلی پایان عصر صنوف، ظهور لیبرالیسم و تضادهایی بود که اصناف و ساختار آنها با لیبرالیسم داشتند. ساختار نظام صنفی از دیدگاه لیبرالیسم به دلیل مخالفت با شرایط اقتصاد کاملاً آزاد و رقابتی و ایجاد انحصار مورد مخالفت قرار می‌گرفت.

ب) اصناف همچنین به دلیل ایجاد نظام طبقاتی، مورد انتقاد دیدگاه کمونیستی نیز بود و همین امر سبب افول آن در کشورهای بلوک شرق شد.

ج) از نظر کارآیی هم اصناف دارای آثار منفی در کیفیت، مهارت و خلاقیت بودند و به دلیل ایجاد نوعی انحصار سبب بالا نگاه داشتن قیمت کالاهای مورد نظر صنف و همچنین ایجاد رانت و در نتیجه زیان رفاهی می‌شدند. اصناف منافع را به نفع تاجران سیاستمدار بازتوزیع می‌کردند.

د) قدرت گرفتن اصناف سبب مخالفت‌های آنها با حکومت‌ها برای رسیدن به منافع بیشتر می‌شد، همین امر سبب تقابل جدی حکومت‌ها و اصناف شده و حکومت‌ها در جهت نابودی اصناف می‌کوشیدند.

۲. در برخی از کشورها بسیاری از وظایف اصناف را، پس از انحلال آنها، دولت‌ها انجام می‌دهند، اما در مقابل، در برخی کشورها برخی از وظایف اصناف به اتاق‌های بازرگانی و صنایع محول شده است. ساختار برخی اتاق‌های بازرگانی به خصوص

اتاق‌های کانتیننتال شباهت‌های بسیاری به اتاق اصناف ایران دارد. در برخی از این کشورها مانند آلمان و فرانسه حتی برای گرفتن پروانه کسب ابتدا باید در این اتاق‌ها ثبت‌نام کرد. اتاق‌های بازرگانی، صنایع و معادن انواع و ویژگی‌های مختلفی دارند که آنها را در طیفی از یک شکل کاملاً دولتی تا کاملاً خصوصی قرار می‌دهند. در مدل‌های دولتی اتاق‌ها به‌عنوان یک سازمان دولتی یا تحت قوانین ملی عمل می‌کنند، اما در مدل‌های خصوصی‌تر، اختیار عمل بیشتری دارند و مستقل از دولت‌ها عمل می‌کنند. در مقابل اتاق‌های از نوع دولتی با منابع مالی بیشتر و مطمئن‌تری روبرو هستند که اتاق‌های خصوصی از این منابع کمتر بهره برده‌اند. اتاق بازرگانی و صنایع به‌ترتیب از دولتی به خصوصی این‌گونه هستند:

مدل عمومی، مدل کانتیننتال، مدل آسیایی، مدل اوراسیایی و مدل آنگلو ساکسون.

۳. نظام صنفی کشور مطابق قانون نظام صنفی در چهار حوزه: ارائه پروانه کسب، آموزش، قیمتگذاری، نظارت و رسیدگی به شکایات صنفی مطابق قانون وظایفی را برعهده دارد، گاهی وظایفی دیگر از جمله جمع‌آوری مالیات در قبال دریافت کارمزد نیز به‌عهده نظام صنفی است، این اختیارات وسیع (که نظام صنفی را به رکن حوزه توزیع و سازماندهی بازار تبدیل کرده است) ممکن است در صورت نبود نظارت کافی و قوانین کارآمد سبب بروز فسادهای گسترده در جامعه شود و فضای کسب‌وکار را با مشکلاتی روبرو سازد. این امر با بررسی تاریخچه نظام‌های صنفی در کشورهای دیگر هم تأیید می‌شود، قدرت در دست اصناف گاه سبب بروز شورش‌های اجتماعی، تغییر حکومت‌ها، ایجاد نظام طبقاتی، بالا نگاه داشتن قیمت کالاها و در نتیجه

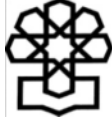

نارضایتی مردم می‌شد. البته در صورت هم‌راستایی، اصناف به کمک حکومت‌ها می‌آمدند. همین امر نیز سبب بروز مخالفت‌های گسترده با نظام‌های صنفی از سوی برخی حکومت‌ها و مردم و در نتیجه تضعیف اصناف در کشورهای دیگر می‌شد. هم‌اکنون در بسیاری از کشورها دولت یا نهادهایی مانند اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن وظیفه نظارت بر واحدهای صنفی را برعهده دارند.

منابع و مأخذ

۱. حوزه‌های مهم نظام صنفی از منظر فضای کسب‌وکار، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۰/۳/۲۵.
۲. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار انجمن‌های اسلامی اصناف، ۱۳۷۰/۴/۱۳.
۳. بیانات مقام معظم رهبری در مراسم بیعت اصناف و روستاییان، ۱۳۶۸/۴/۱۴.
۴. قانون نظام صنفی کشور، مصوب ۱۳۸۲/۱۲/۲۴.
۵. قانون اصلاح قانون نظام صنفی کشور، مصوب ۱۳۹۲/۶/۲۰.
۶. قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران.
۷. دایرة‌المعارف بریتانیکا (Encyclopædia Britannica) موجود در سایت:
<http://www.britannica.com>
۸. سایت مجمع امور صنفی تولیدی تهران:
<http://www.sonouftolidi-teh.ir>
۹. دایرة‌المعارف کلمبیا
(The Columbia Encyclopedia, 6th ed, Paul Lagasse, columbia university press)
www.encyclopedia.com
موجود در سایت:
۱۰. دایرة‌المعارف ویکی‌پدیا:
www.wikipedia.com

11. Encyclopedia of Russian History , OWEN, THOMAS C. The Gale Group Inc, 2004.
12. Europe, 1450 to 1789: Encyclopedia of the Early Modern World FARR, JAMES R. The Gale Group Inc. 2004.
13. Sheilagh Ogilvie, "Guilds, efficiency, and social capital: evidence from German proto-industry," *Economic History Review*, May 2004, Vol. 57 Issue 2, pp. 286-333.
14. Liana Vardi, "The abolition of the guilds during the French Revolution," *French Historical Studies* (1988) 15#4 pp. 704-717 in JSTOR
15. *The Wealth of Nations*, Book I, Chapter X.
16. Victor I. Fedotov, Organizational and Legal Models of Chambers .Center for International Private Enterprise, April 2007.
17. H. Rehker, *Chambers of Commerce under Public and Private Law* (Geneva: 1982).
18. M. Pilgrim and R. Meier, *National Chambers of Commerce. A Primer on the Organization and Role of Chamber System* (Washington, Bonn: 1995).
19. Maria Price, "The High Stakes of Choosing a Chamber Model," *Economic Reform Today*, 2 (1995), <http://www.cipe.org/publications/fs/ert/e16/model.htm>

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۵۶۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: الگوهای اصناف و اتاق بازرگانی در جهان

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین‌کنندگان: مصطفی شادکامی، حسین هرورانی

ناظر علمی: فتح‌اله تاری

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: ———

ویراستار ادبی: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. صنف

۲. مدل آنگلو ساکسون

۳. مدل کانتیننتال

۴. مدل آسیایی

۵. مدل اوراسیایی

۶. نظام صنفی

۷. اتاق بازرگانی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۲/۲۶